

Публикуван номер	: C-86/23
Номер на доказателството	: 1
Регистрационен номер	: 1248468
Дата на подаване	: 15/02/2023
Дата на вписване в регистъра	: 16/02/2023
Вид на доказателството	: Преюдициално запитване

Номер на подаване чрез е-Curia	: Доказателство DC182799
Номер на файл	: 2
Подател	: Ivanov Jan (J363055)

ПРЕЮДИЦИАЛНО ЗАПИТВАНЕ ДО СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
№ 50022 от 07.02.2023 г.

по търговско дело № 330 от 2021 г. на Второ търговско отделение на Търговска колегия на Върховния касационен съд на Република България

Запитваща юрисдикция:

1. Върховен касационен съд, Търговска колегия, Второ търговско отделение,
Адрес: Република България, Софи, пощенски код 1000, бул. "Витоша" № 2 е-mail: [електронна поща]

Страни в главното производство и техните представители

2. Ищци:

Е. Н. И., ЕГН [ЕГН] и

Й. К. И., ЕГН [ЕГН];

Адрес на двамата ищци: Република България, [населено място],[жк], [улица];

Процесуален представител на двамата ищци:

адвокат Н. Н. Д., с адрес Република България, [населено място], [улица] , 4-ти
полуетаж, офис № 4, телефони:; ,

3. Ответник:

HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG, („ХУК-КОБУРГ-Алгемейне ферзихерунг“
АГ); дружеството е регистрирано съгласно законодателството на Федерална република
Германия и е вписано в Търговския регистър под HRB465;

Адрес на ответника: Bahnhofplatz, 96450 Coburg, Germany (Банхофплатц, 96450 Кобург,
Федерална република Германия);

Процесуални представители на ответника:

Адвокатско дружество „Д. и Л.“, регистрирано съгласно законодателството на
Република България по фирмено дело № 9127/2005г. на Софийски градски съд,
БУЛСТАТ[ЕИК], НДР [ЕГН], представлявано от Р. М. Л.; както и членовете на това
адвокатско дружество - адвокат Г. И. И. и адвокат Л. И. Т., преупълномощени от
адвокатското дружество;

адрес на адвокатското дружество - Република България, [населено място], [улица]

Предмет на спора в главното производство

4. На 27.07.2014 г. в [населено място], област Мюнстер, Германия, вследствие на
пътно-транспортно произшествие по вина на водача на лекия автомобил А. Р. М. е
причинена смъртта на пътничката в автомобила Н. Е. И.. Към момента на
произшествието е налице валиден договор за застраховка „Гражданска отговорност“ на
водача на автомобила с немското застрахователно дружество HUK-COBURG-
Allgemeine Versicherung AG.

5. Родителите на починалата, Е. Н. И. и Й. К. И., български граждани, постоянно пребиваващи в Република България, на 25.07.2017 г. завеждат в Софийски градски съд (СГС), Република България, искове срещу немското застрахователно дружество HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG за заплащане на застрахователно обезщетение за неимуществени вреди от смъртта на дъщеря им Н. Е. И. в размер на 250 000 лева за всеки един от тях, по които искове е образувано гражданско дело № 9471/2017 г.

6. Два месеца след предявяване на исковите немското застрахователно дружество е заплатило на 27.09.2017 г. на всеки от двамата ищци обезщетение в размер на 2 500 евро, с левова равностойност - 4889,57 лева.

7. С решение № 8807 от 23 декември 2019 г. по гражданско дело № 9471/2017 г. СГС присъжда на всеки от ищите застрахователно обезщетение в размер на 95 110,43 лева, при определено от него обезщетение за всеки от ищите в размер на 100 000 лева, от което е приспадналата заплатената от застрахователя по време на процеса сума от 4889,57 лева. Съдът е отхвърлил исковите за разликата до пълния претендиран размер от 250 000 лева по всеки един от тях.

8. СГС е приел, че се прилага немското деликтно право - § 253, ал. 2 от Гражданския кодекс (Bürgerliches Gesetzbuch) на Федерална република Германия, което предвижда право на обезщетяване на лица само при извънредни обстоятелства, когато претърпените болки и страдания са довели до увреждане на здравето на косвената жертва. Счетено е, че претърпените от ищите болки и страдания, подлежат на справедливо обезщетяване, тъй като: 1/ е извършеното плащане от застрахователя, прието от съда за признание от застрахователя на правото на ищите да получат обезщетение; и 2/ са установени обстоятелствата, че ищите са претърпели тежък емоционален срив, когато са им съобщили за внезапната смърт на тяхната дъщеря; претърпяната тежка психотравма е довела до интензивни негативни емоции и разстройство в адаптацията – остра стресова реакция; както и, че в рамките на около една година след смъртта на дъщеря им, ищите са имали понижено настроение, тревожност, напрежение, емоционална устойчивост, нарушен сън, намален апетит, емоционална отчужденост- изолирали са се от приятелите си, станали са по – затворени.

9. Същевременно, при определяне на размера на обезщетението СГС е изложил мотиви, че както в българското, така и в немското право съществува принципът на справедливо обезщетяване на неимуществените вреди - член 52 от Закона за задълженията и договорите на Република България и § 253, алинея 2 от Гражданския кодекс (Bürgerliches Gesetzbuch), на Федерална република Германия. СГС е посочил, че критериите, по които се определя обезщетението не са нормативно определени, нито в българското, нито в немското право, а се извеждат от съдебната практика на съдилищата на двете страни.

10. Решението на СГС е обжалвано както от ищите, така и от ответника по делото, като по жалбите е образува въззивно гражданско дело № 969/2020г. пред Апелативен съд – София. С решение от 02.11.2020 г. по това дело Апелативен съд – София отхвърля изцяло исковите като неоснователни.

11. Апелативният съд е приел за основателни оплакванията на застрахователното дружество, че не се доказва претърпените от ищите морални болки и страдания да са довели до патологично увреждане на здравето им, което е условие за възникване на правото на обезщетение за неимуществени вреди, според приложимото немско материално право (§ 253, ал. 2 от Гражданския кодекс на Федерална република Германия в посочената редакция). Счел е за неоснователен доводът на ищите, че следва да се приложи член 52 ЗЗД, на основание член 16 от Регламент 864/2007 ЕО (Регламент „Рим II“), вместо приложимото, съгласно член 4, параграф 1 от същия Регламент, немско деликтно право - § 253, алинея 2 от Гражданския кодекс на Федерална република Германия. Изложени са мотиви, че заплатените от застрахователя обезщетения от по 2 500 евро на всеки от ищите не представлява признание на исковете, съответно то не обвързва съда, като от друга страна, е прието, че заплатеният размер съответства по размер на предвиденото в § 253, ал. 2 от немския Граждански кодекс "малко обезщетение" за неимуществени вреди.

12. Ищите са подали срещу въззивното решение касационна жалба, по която е образувано търговско дело № 330/2021г. по описа на Второ търговско отделение на Върховния касационен съд (ВКС) на Република България.

13. ВКС е допуснал с определение № 71 от 16 февруари 2022 г. по търговско дело № 330/2021 г. по реда на чл. 280 от Гражданско процесуалния кодекс (ГПК) касационно обжалване на въззивното решение по спорния въпрос, дали нормата на член 52 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД) на Република България е императивна по смисъла на член 16 от Регламент 864/2007 ЕО („Рим II“), като положителният отговор на този въпрос би изключил приложимото, съгласно член 4, параграф 1 от същия Регламент, немско деликтно право - § 253, алинея 2 от Гражданския кодекс на Федерална република Германия, в редакцията към настъпване на пътно-транспортното произшествие. За да допусне касационния контрол ВКС е констатирал, че е налице противоречива практика на българските съдилища по този въпрос, предвид влязлото в сила на 10.01.2019 г. решение № 266 от 30 януари 2018 г. по гражданско дело № 31782016 г. на Апелативен съд - София, което с определение № 13 от 10.01.2019 г. по търговско дело № 1476/2018 г. на Първо търговско отделение на ВКС не е допуснато до касационно обжалване. С посоченото решение на апелативния съд е даден положителен отговор на поставения въпрос.

14. С протоколно определение от 31 май 2022 г. е даден ход на устните състезания по търговско делото № 330/2021 г. на ВКС. Предвид преюдициалното запитване от 11.08.2021г. на Софийски градски съд, Република България, по което е образувано дело С-577/21 на Съда на Европейския съюз (СЕС), е изчакано постановяването на решението по него от СЕС на 15 декември 2022 г. ВКС е взел предвид, че това преюдициално запитване е отправено във връзка с главно производство с предмет заплащане на застрахователни обезщетения за неимуществени вреди вследствие на същото пътно-транспортно произшествие, което е предмет на разглеждане и по настоящото дело, но претендирани от децата (по настоящото дело – от родителите) на починалото лице от един и същия застраховател - HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG. С оглед на това, отговорът на поставения с преюдициалното запитване въпрос се явява пряко относимост към спора и по настоящото главно производство.

15. С постановеното на 15.12.2022 г. по дело C-577/21 решение СЕС е приел, че член 3, четвърта алинея от Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, съгласно която обезщетяването от застрахователя по застраховка „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства на неимуществените вреди, претърпени от близките роднини на пострадалите при пътнотранспортни произшествия, зависи от условието тези вреди да са довели до патологично увреждане на близките роднини.

16. С определение № 50019 от 2 февруари 2023 г. по търговско дело № 330/2021 г. ВКС е отменил дадения ход на устните състезания, предвид отправянето на настоящото преюдициално запитване, като с определение от 07 февруари 2023 г. производството по делото пред ВКС е спряно на основание чл. 631, ал. 1 ГПК.

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Регламент „Рим II“)

17. Съображение 7 от Регламент „Рим II“:

„Предметът и разпоредбите на настоящия регламент следва да са в съответствие с Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела [...] (Брюксел I) и актовете, уреждащи приложимото право към договорни задължения“.

18. Член 4 от Регламент „Рим II“, озаглавен „Общо правило“, предвижда:

„1. Освен ако не е предвидено друго в настоящия регламент, приложимото право към извъндоговорни задължения, произтичащи от неправомерно увреждане, е правото на държавата, в която е настъпила вредата, независимо в коя държава е настъпил вредоносният факт и независимо в коя държава или държави настъпват непреките последици от този факт.

2. Когато обаче и лицето, чиято отговорност се търси, и увреденото лице имат обичайно местопребиваване в една и съща държава към момента на настъпване на вредата, се прилага правото на тази държава.

3. Когато от обстоятелствата като цяло следва, че неправомерното увреждане е явно по-тясно свързано с държава, различна от посочената в параграфи 1 или 2, се прилага правото на тази друга държава. Явно по-тясната връзка с друга държава може да се основава, в частност, на предходно отношение между страните, като например договор, който е в тясна връзка със съответното неправомерно увреждане“.

19. Член 16 от Регламент „Рим II“, озаглавен „Особени повелителни норми“, гласи: „Разпоредбите на настоящия регламент не ограничават прилагането на правните норми на държавата на съда в случаите, когато те са повелителни, независимо от приложимото към извъндоговорното задължение право“.

Регламентът „Рим I“

Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, 2008 г., стр. 6, поправка в ОВ L 309, 24.11.2009 г., стр. 87, наричан по-нататък „Регламент „Рим I“), който заменя Римската конвенция.

20. Член 9, параграфи 1 и 2 от Регламент „Рим I“, озаглавен „Особени повелителни норми“:

„1. Особени повелителни норми са норми, чието зачитане дадена държава смята, че е от решаващо значение за гарантиране на нейните обществени интереси, такива като политическа, социална или икономическа организация, до такава степен, че те са приложими към всяка ситуация, попадаща в обхвата им, независимо от приложимото към договора право съгласно настоящия регламент.

2. Разпоредбите на настоящия регламент не ограничават прилагането на особените повелителни разпоредби на правото на сезирания съд“.

Римската конвенция

Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г. (ОВ L 347, 2007 г., стр. 3, наричана по-нататък „Римската конвенция“)

21. Член 7 от Римската конвенция, озаглавен „Особено повелителни норми“, предвижда:

„1. При прилагането, съгласно настоящата конвенция, на правото на определена държава, се осигурява действието на повелителните норми на правото на друга държава, с която ситуацията е в тясна връзка, ако и доколкото съгласно правото на последната тези норми трябва да се приложат независимо от приложимото право към договора. При решаване дали да се осигури действие на тези повелителни норми следва да се вземе предвид тяхното естество и цел, както и последиците от тяхното прилагане или неприлагане.

2. Разпоредбите на настоящата конвенция не засягат приложението на нормите на правото на държавата на съда, които уреждат императивно дадената ситуация, независимо от приложимото към договора право“.

Германското право

Bürgerliches Gesetzbuch (Граждански кодекс), наричан по-нататък „BGB“

22. Член 253 от BGB, в редакцията му, приложима към спора в главното производство, озаглавен „Неимуществени вреди“, предвижда следното:

„(1) Парично обезщетение за неимуществени вреди може да се претендира само в определените от закона случаи.

(2) Когато се дължи обезщетение за вреди, настъпили в резултат от телесно увреждане, увреждане на здравето, накърняване на свободата или на сексуалното самоопределяне, също може да се претендира справедливо парично обезщетение за неимуществените вреди“.

23. Член 823 от BGB е озаглавен „Задължение за обезщетяване на вреди“ и параграф 1 от него предвижда:

„Който умишлено или поради небрежност противоправно причини другиму смърт, телесно увреждане или увреждане на здравето или накърни неговата свобода, имущество или друго негово право, му дължи обезщетение за произтеклите от това вреди“.

Straßenverkehrsgesetz (Закон за движението по пътищата)

24. Член 7 от Straßenverkehrsgesetz (Закон за движението по пътищата), в редакцията му, приложима към спора в главното производство, е озаглавен „Отговорност на държателя на превозно средство; управление на превозно средство без редовни документи“ и параграф 1 от него предвижда:

„Ако при използването на моторно превозно средство бъде причинена смърт, телесно увреждане или увреждане на здравето на дадено лице или бъде увредено имущество, държателят е длъжен да поправи произтеклите от това за пострадалия вреди“.

25. Член 11 от Закона за движението по пътищата, в редакцията му, приложима към спора в главното производство, е озаглавен „Обхват на задължението за обезщетяване в случай на телесно увреждане“ и гласи:

„При причиняване на телесно увреждане или увреждане на здравето се дължи възстановяване на разходите за лечението, както и обезщетение за имуществените вреди, които пострадалия е претърпял поради последвалите от увреждането временна или трайна нетрудоспособност или намалена трудоспособност или временно или трайно нарастване на потребностите. За неимуществените вреди може също да се претендира справедливо парично обезщетение“.

Gesetz über den Versicherungsvertrag (Закон за застрахователните договори)

26. Член 115 от Gesetz über den Versicherungsvertrag (Закон за застрахователните договори) от 23 ноември 2007 г. (BGBl. 2007 I, стр. 2631), в редакцията му, приложима към спора в главното производство, е озаглавен „Право на пряк иск“ и параграф 1 от него предвижда:

„Третото лице може също да предяви претенцията си за обезщетение срещу застрахователя

в случай на застраховка „Гражданска отговорност“, сключена в изпълнение на задължение за застраховане съгласно Закона за задължителното застраховане [...]

[...]

Правото на иск се основава на задълженията на застрахователя по застрахователното правоотношение, а ако не е налице задължение — на член 117, параграфи 1—4. Застрахователят е длъжен да изплати парично обезщетение за вредите. Застрахователят и длъжният да плати обезщетение за вредите застрахован са солидарно отговорни“.

Българското право

Закон за задълженията и договорите, (наричан по-нататък „ЗЗД“), обнародван в Държавен вестник брой 275 от 22 ноември.1950 година, в сила 1 януари 1951 година, в Обща част, Глава II „Източници на задължения“, Раздел 4. „Непозволено увреждане“:

27. Член 52 от ЗЗД гласи:

„Обезщетение за неимуществени вреди се определя от съда по справедливост“.

28. Член 45 от ЗЗД предвижда:

(1) Всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму

(2) Във всички случаи на непозволено увреждане вината се предполага до доказване на противното.

Граждански процесуален кодекс, обнародван в „Държавен вестник” брой 59 от 20 юли 2007 г., в сила от 1 март 2008 г., наричан по-нататък „ГПК”, предвижда:

Глава двадесет и втора от ГПК, озаглавена „Касационно обжалване“:

Приложно поле

29. Член 280. (1) На касационно обжалване пред Върховния касационен съд подлежат въззивните решения, в които съдът се е произнесъл по материалноправен или процесуалноправен въпрос, който е:

1. решен в противоречие със задължителната практика на Върховния касационен съд и Върховния съд в тълкувателни решения и постановления, както и в противоречие с практиката на Върховния касационен съд;
2. решен в противоречие с актове на Конституционния съд на Република България или на Съда на Европейския съюз;
3. от значение за точното прилагане на закона, както и за развитието на правото.

(2) (Нова – обнародвана в Държавен вестник, брой 86 от 27 октомври 2017 г., в сила от 31.10.2017 г.) Независимо от предпоставките по ал. 1 въззивното решение се допуска до касационно обжалване при вероятна нищожност или недопустимост, както и при очевидна неправилност.“

[...]

Основания за касационно обжалване

30. Член 281. Касационната жалба се подава, когато:

1. решението е нищожно;
2. решението е недопустимо;
3. решението е неправилно поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила или необоснованост.

[...]

Допускане на касационното обжалване

31. Член 288. Върховният касационен съд се произнася по допускане на касационното обжалване с определение в закрито заседание в състав от трима съдии.

[...]

Разглеждане на касационната жалба

32. Член 290. (1) Жалбата се разглежда от тричленен състав на Върховния касационен съд в открито заседание.

(2) Върховният касационен съд проверява правилността на въззивното решение само по посочените в жалбата основания.

[...]

Касационно решение

33. Член 293. (1) Върховният касационен съд оставя в сила или отменя частично или изцяло обжалваното решение.

(2) Решението се отменя като неправилно, когато е нарушен материалният закон или са допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила или решението е необосновано.

(3) Съдът връща делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд само ако се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия.

(4) Когато обжалваното решение е нищожно или недопустимо, прилагат се правилата на чл. 270 ГПК.

[...]

Глава петдесет и девета от ГПК, озаглавена „Преюдициални запитвания“:

[...]

Спиране и възобновяване на производството пред националния съд

34. Член 631. (1) С отправянето на запитването съдът спира производството по делото. Определението не подлежи на обжалване.

(2) Производството по делото се възобновява след произнасянето на Съда на Европейските общности.

[...]

Действие на решението по преюдициалното запитване

35. Член 633. Решението на Съда на Европейските общности е задължително за всички съдилища и учреждения в Република България.

Закон за съдебната власт, обнародван в ДВ брой 64 от 07 август 2007г., в сила от 11 август 2007г., наричан по-нататък „ЗСВ“, предвижда в Глава четвърта „Съдилища“, Раздел X „Тълкувателни решения и тълкувателни постановления“:

36. Член 124. (1) При противоречива или неправилна практика по тълкуването и прилагането на закона се приема тълкувателно решение от общото събрание на:

1. наказателната, гражданската или търговската колегия във Върховния касационен съд;

2. гражданската и търговската колегии във Върховния касационен съд;

3. (нова - ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 09.08.2016 г.) наказателната, гражданската и търговската колегия във Върховния касационен съд;

[...]

37. Член 130. (2) Тълкувателните решения и тълкувателните постановления са задължителни за органите на съдебната и изпълнителната власт, за органите на местното самоуправление, както и за всички органи, които издават административни актове.

Мотиви за отправяне на преюдициалното запитване

38. С постановеното на 15.12.2022 г. по дело C-577/21 решение СЕС е приел, че член 3, четвърта алинея от Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, съгласно която обезщетяването от застрахователя по застраховка „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства на неимуществените вреди, претърпени от близките роднини на пострадалите при пътнотранспортни произшествия, зависи от условието тези вреди да са довели до патологично увреждане на близките роднини.

39. В точка 45 от решението по дело C-577/21 на СЕС е пояснено, че германската правна уредба (идентична по двете дела пред българските съдилища), както е тълкувана от Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд на Германия), попада в обхвата на националната материалноправна уредба на гражданската отговорност, към която препраща Директива 2009/103, като тази правна уредба, (така както е тълкувана от Bundesgerichtshof) урежда и обезщетението на неимуществените вреди, претърпени от трети лица, включително болки и страдания, претърпени от дете от смъртта на родител вследствие на пътнотранспортно произшествие, и определя вредата, която дава право на обезщетение на основание застраховката „Гражданска отговорност“, независимо от обстоятелствата, при които тя е настъпила.

40. В точка 46 от същото решение СЕС сочи, че по силата на германското право (в разглежданата редакция, относима и за настоящото дело) обезщетението на неимуществените вреди, претърпени от косвено пострадалите от пътнотранспортно произшествие лица, по същество е поставено в зависимост от наличието на три условия, а именно: да е увредено здравето на самия косвено пострадал, последният да е близък роднина на пряко пострадалото лице и да съществува причинно-следствена връзка между нарушението, извършено от отговорното за произшествието лице, и това увреждане. Освен това, съгласно германското право, както е тълкувано от Bundesgerichtshof, психичните увреждания следва да се разглеждат като увреждане на здравето, само ако са част от патология и надхвърлят уврежданията на здравето, от които засегнатите лица по принцип може да страдат при смърт или тежко нараняване на близък роднина. Заключено е, че германската национална правна уредба предвижда по-специално обективен критерий, който позволява да се определи (евентуално при контрол, осъществяван във всеки конкретен случай от сезираната национална юрисдикция) неимуществената вреда, за която се дължи обезщетение на близък роднина на пряко пострадалото от пътнотранспортно произшествие лице, като Директива 2009/103 допуска национална правна уредба, която установява задължителни критерии за определяне на неимуществените вреди, които подлежат на обезщетение. (точки 47 - 48 от решението по дело C-577/21 на СЕС).

41. За разлика от немското законодателство, правилото на член 52 от ЗЗД на Република България предвижда, че „обезщетение за неимуществени вреди се определя от съда по справедливост“. С тълкувателно решение № 1 от 21.06.2018 г. по тълкувателно дело № 1/2016 г. на Общото събрание на Наказателна, Гражданска и Търговска колегия („ОСНГТК“) на Върховния касационен съд на Република България е дадено последно по време задължително тълкуване (съобразно член 130 от Закона за съдебната власт) на разпоредбата на член 52 ЗЗД. В него е посочено, че кръгът на лицата, легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди от причинена при непозволено увреждане смърт на близък, не е уреден в законодателството на Република България и тези лица се определят съобразно тълкуванията, дадени от Пленума на Върховния съд (сега – от Общото събрание на трите колегии на Върховния касационен съд), като за отправна точка е използван принципът за справедливост по член 52 ЗЗД. Според даденото тълкуване от ВКС, наличието на особено близка житейска връзка, даваща основание за присъждане на обезщетение за неимуществени вреди от смърт, следва да се преценява от съда във всеки отделен случай въз основа на фактите и доказателствата по делото. Обезщетение следва да се присъди само тогава, когато от доказателствата може да се направи несъмнен извод, че лицето, което претендира обезщетение, е провело пълно и главно доказване за съществуването на трайна и дълбока емоционална връзка с починалия и са настъпили в резултат на неговата смърт сериозни (като интензитет и продължителност) морални болки и страдания. Връзка с посоченото съдържание предполага оправдани очаквания за взаимна грижа и помощ, за емоционална подкрепа и доверие, и нейното отсъствие изключва проявлението на неимуществени вреди, подлежащи на обезщетяване, съобразно принципа за справедливост по чл. 52 ЗЗД.

42. С тълкувателно решение № 1 от 21.06.2018 г. по тълкувателно дело № 1/2016 г. на ОСНГТК на ВКС е подчертано, че още с Постановление № 4 от 25.05.1961 г. на Пленума на Върховния съд се е произнесъл, че най-близките на пострадалия (деца, родители, съпруг) се ползват с право на обезщетение, тъй като поради естеството на съществуващата житейска връзка е логично да се предполага, че те търпят пряко, непосредствено и за продължителен период от време значителни по степен морални болки и страдания от загубата му, като претендиращият обезщетението следва да докаже, че действително е претърпял тези неимуществени вреди.

43. В точка II от Постановление № 4 от 23.12.1968 г. по гр. дело № 2/2008 г. на Пленума на Върховния съд е прието, че понятието справедливост по смисъла на член 52 ЗЗД не е абстрактно и е свързано с преценката на редица конкретни, обективни съществуващи обстоятелства, които трябва да се имат предвид от съда при определяне размера на обезщетението за неимуществени вреди. При причиняване на смърт от значение са възрастта на увредения, обществено му положение, отношенията между пострадалия и близкия, който търси обезщетение за неимуществените вреди, а според формираната по реда на член 290 от ГПК практика на ВКС - и общественото разбиране за справедливост на даден етап от развитието на самото общество.

44. Дадените тълкувания с посочените Постановления на Пленума на Върховния съд и с Тълкувателно решение на ОСНГТК на ВКС са задължителни за всички съдилища, включително за отделните тричленни състави на ВКС, на основание член 130 от Закона за съдебната власт.

45. При съпоставяне с действащото към момента на произшествието немско деликтно право е видно, че според българското право на обезщетяване подлежат всички настъпили в резултат на смъртта морални болки и страдания, които търпят родителите при смърт на детето им вследствие на пътно- транспортно произшествие, причинено виновно и противоправно, без да е необходимо вредите да са довели до патологично увреждане на здравето на косвено пострадалия, като съобразно практиката на ВКС, размерът на вредите зависи от конкретните установени по делото обстоятелства, но обичайният за периода на произшествието присъждан размер за неимуществени вреди на родител при смърт на дете при ПТП през 2014 г. е около 120 000 лева (равностойни на 61 355,03 евро по действащия фиксиран курс на лева към еврото по член 29, алинея 2 от Закона за Българската народна банка), при присъждан по немското право максимален размер от около 5 000 евро.

46. Видно от изложеното, отговорът на въпроса, кое е приложимото в случая материално право е от съществено значение, както за определяне на: 1/ вида на подлежащите на репарирание неимуществени вреди (всички морални болки и страдания или само тези при патологични увреждания на здравето на косвено пострадалия от произшествието), а от там и 2/ на кръга на лицата, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди, както и 3/ на размера на вредите (обичайно около 61 000 евро при приложение на българското право, съответно около 5 000 евро при прилагане на немското право).

47. Следва да се има предвид, че въззивният съд, прилагайки немското деликтно право, е приел, че в конкретния случай на родителите на починалата не се дължи обезщетение за неимуществени вреди, включително заплатеното по време на процеса от застрахователя, тъй като са доказани само обичайни нормални болки и страдания при смърт на близък роднина, но не и наличие на психично заболяване в резултат на преживения шок от смъртта на дъщеря им. Дори да се счете за основателно оплакването на ишците, че по делото е установено при пълно и главно доказване патологично увреждане на здравето им вследствие на смъртта на дъщеря им, максималният дължим размер на обезщетението би бил 5 000 евро. При евентуален извод за приложение на основание член 16 от Регламент „Рим II“ на член 52 ЗЗД на Република България, в конкретния случай основателността на исковете няма да е обвързана от доказване на наличието на предвиденото в немското законодателство условие за патологично увреждане на здравето, а ще е дължимо при обичайни болки и страдания от смърт на близък (доказани в главното производство), като евентуално присъдените суми по принцип биха били значително по-големи от вече заплатените от дружеството – ответник.

48. Даването на отговор на основния спорен въпрос по главното производство - кое е приложимото национално деликтно право (немското или българското) и по – конкретно - член 52 ЗЗД на Република България представлява ли особено повелителна норма по смисъла на член 16 от Регламент „Рим II“, изключваща приложението на немското право, е свързано с тълкуване на правото на Общността - член 16 от Регламент „Рим II“.

49. В решението от 31.01.2019 г. по дело C-149/18 (т. 27- 31) СЕС е приел, че тъй като понятието „особени повелителни норми“ в тази разпоредба не е определено в контекста на посочения регламент, следва по аналогия да се приложи член 9, параграф 1 от Регламент „Рим I“. Заклучено е, че за да се приеме, че националната норма е „особена повелителна норма“ по смисъла на член 16 от Регламент „Рим II“, националната юрисдикция трябва да установи, въз основа на подробен анализ на текста, общата структура, целите и контекста на приемането на тази разпоредба, че тя има такова значение в националния правен ред, че обосновава изключението от приложимото право, определено съгласно член 4 от този регламент. Посочено е, че в контекста на Римската конвенция, „изключението във връзка със съществуването на „особена повелителна норма“ по смисъла на законодателството на съответната държава членка трябва да бъде тълкувано стриктно“.

50. В конкретния случай специфичното е, че принципът на справедливост е основен принцип на българското право и част от обществения ред на държавата, който принцип стои в основата на разпоредбата на член 52 ЗЗД, като според дадените от Върховен касационен съд (преди Върховен съд) на Република България тълкувания на същата, именно въз основа на този принцип се определя кръга на лицата, легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди, включващи при това всички претърпени от тези лица морални болки и страдания, който принцип е и в основата на определянето и на размера на вредите.

51. Доколкото в разпоредбата на член 52 ЗЗД е инкорпориран основен принцип на правото на Република България, настоящият състав на ВКС намира, че следва да бъде отправено преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз, дали член 16 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Регламент „Рим II“) трябва да се тълкува в смисъл, че разпоредба от националното право като разглежданата в главното производство, която предвижда прилагане на основен принцип на правото на държавата членка, какъвто е принципът на справедливост, при определяне на обезщетение за неимуществени вреди в случаите на смърт на близки лица, настъпила при деликт, може да се разглежда като особена повелителна норма по смисъла на този член.

52. Отправянето на преюдициалното запитване е в изпълнение на задължението по член 267, алинея 3 на ДФЕС на Върховния касационен съд на Република България, в качеството му на инстанция, чийто актове не подлежат на обжалване, при констатирана от нея противоречива практика на българските съдилища относно въпроса, дали член 52 от ЗЗД е особено повелителна норма по смисъла на член 16 от Регламент „Рим II“, по който въпрос ВКС следва да постанови решение по реда на член 290 ГПК в главното производство.

Преюдициален въпрос:

53. „Трябва ли член 16 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Регламент „Рим II“) да се тълкува в смисъл, че разпоредба от националното право като разглежданата в главното производство, която предвижда прилагане на основен принцип на правото на държавата членка, какъвто е принципът на справедливост, при определяне на обезщетение за неимуществени вреди в случаите на смърт на близки лица, настъпила при деликт, може да се разглежда като особена повелителна норма по смисъла на този член?“

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: 1.

2.

/Костадинка Недкова/

/Николай Марков/

/Галина И./